

«Սիոնիստի իմպերատրիսը կը շարունակէ տակաւին տրտատամանի իր ընթերցողներէն ստանալ գնահատական և քաջալերական գրութիւններ՝ անցեալ ամառ կաշաքած Սադիմանայ Հոգեւորականաց Համագումարին և այդ տարի լոյս տեսած Ամսադրիս քաջառիկ թիւին համար: Ստորեւ՝ Ամերիկայէն հասած երկու նամակներ. —

Սեպտ. 5, 1980

Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս.

Պատրիարքարան Հայոց

Երուսաղէմ

Սիրելի Սրբազան Հայր,

Ամիս մը առաջ, այսօր կը վայելէինք ձեր սքանչելի հիւրասիրութիւնը Երուսաղէմի մէջ: Այդ օրերու հոգին, միջնորդութեամբ, ուրախութիւնը եւ եռուզեռը դեռ մէջս է: Եւ վստահ եմ որ դեռ մէջս ալ պիտի մնայ:

Որքան գեղեցիկ առաջադրութիւն մըն էր ձեր ունեցածը: Եւ ի՞նչ բաներ փոխեցին այդ քանի մը օրերը զոնէ իմ մէջս:

Ես երախտապարտ կը զգամ Պատրիարք Սրբազան Հօր եւ ձեզի, այս առիթը ընծայած ըլլալուդ համար:

Սրտագին մաղթանքներս ձեզի եւ ձեր առաջիկայի առաջադրութիւններուն:

Մնամ

Որդիական սիրով

ԿԱՐԷՆ ՔԶՆՅ. ԿՏԱՆԵԱՆ

ԽՈՂՔ ԵՒ ԽՕՍՔ — ՍՈՒՐԲ ԵՐՈՒՍՈՂԷՄ

Օգոստոս ամսու սկիզբները, զէպի Սուրբ Երուսաղէմ ճամբորդութիւն մը կատարեցի: Պատրիարք Սրբազան Հայրը Երուսաղէմի նախկին սաներուն հրաւէր կարգաւած էր եւ կը ծրարէր վարժարանի հաստատման երկու հարիւրամեակը տօնել: Ես Երուսաղէմի մէջ ժառանգատր սան եղած եմ 1933-1944 թուականներուն: Եւ այսպէս, գրեթէ քառասուն տարիներ վերջ, Երուսաղէմ այցելութիւն մը տայս զիս ողողեց խառն զգացումներով: Յուզուեցայ, հին օրերը աչքիս առջեւ եկան, երանութեան եւ տրտմութեան օրեր ապրեցայ եւ սիրտս ու հոգիս հաւատոյ, սիրոյ, երկնիդի եւ կարօտի խոր հուրդներով պարուրուեցան:

Երուսաղէմ մեր գիտցածէն բոլորովին տարբեր քաղաք մըն է: Անոր օդն ու միջնորդութեամբ, Երուսաղէմի ժողովուրդին կեանքն ու կենցաղը ոչ մէկ նմանութիւն ունին մեր վարժուածին:

Դարեր եւ կրօնքներ Երուսաղէմին Սուրբ Քաղաք անունը տուած են: Երուսաղէմ այսօր ալ քաղաքն է սրբութեանց եւ սուրբ տեղեաց: Հոն, հին Հրէական, Քրիստոնէական եւ Մահմետական հազարամեայ սրբատեղիներ պահուած են եւ մինչեւ այսօր կը պահպանուին անաղարտ եւ անփոփոխ: Հոն ամէն քայլափոխի եկեղեցի մը եւ տաճար մը կայ: Իւզ եւ մեմ կը վառի Քրիստոսի. Աստուածամօր եւ առաքելոց կոխած ժայռերուն եւ քարերուն վրայ: Ոչ հին եւ ոչ ալ նոր պատերազմներ կրցած են քան մը փոխել Աստուծոյ պատուանդանը եղող այս Սուրբ Քաղաքին մէջ:

Երուսաղէմի մէջ Հայոց ներկայութիւնը փառքի, իրաւասութեանց եւ գոյատեւման պատճառ մը եւ պայման մըն է: Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան պալատանման ճոխութիւնները, սրբազան տաճարները դարերէն եկած եւ դարերով պահպանուած անգին գանձեր եւ հարստութիւններ են: Եթէ Սուրբ Էջմիածին Հայ Եկեղեցւոյ մայրն ու գլուխն է, Երուսաղէմ սիրտն ու արիւնն է անոր: Անոր տրուած որեւէ հարուած եւ անոր ուղղուած որեւէ վտանգ կործանարար եղած կ'ըլլայ մեր ամբողջ Եկեղեցւոյն եւ ազգութեան:

Այսօր Երուսաղէմի Պատրիարքական Աթոռը ունի իր գահակալը: Վանքը ունի իր միաբանական դասը: Ժառանգաւորաց Վարժարանի նորակառոյց շէնքին մէջ կ'ուսանին Պոլիսէն եւ Լիբանանէն բերուած շատ մը սաներ: Ունինք մեր Տպարանը, Մատենադարանը եւ Թանգարանը: Երուսաղէմի Հայութիւնը գրեթէ ամբողջութեամբ կը բնակի վանքի սահմաններէն ներս եւ վանքի շէնքերուն մէջ: Ունի դպրոց եւ ակումբներ:

Վանքի վարդապետները սփռն օր եւ անպայման պատարագ եւ պաշտամունք կը մատուցանեն մեր դարաւոր իրաւասութիւնը եղող երեք սրբավայրերու մէջ — Սուրբ Միլունգ (Բեթղէհէմ), Ս. Յարութեան Տաճար եւ Ս. Աստուածամայր: Իսկ Ս. Յակոբեանց Տաճարին մէջ կանուխ առաւօտուն եւ կանուխ երեկոյան կը պաշտօնին ժամբողջութիւններ, սրբոց յիշատակութիւնք եւ տաղաւար տօներ: Հայ Սփիւռքի մէջ, Երուսաղէմ միակ վայրն է ուր հայկական աւանդութիւններ եւ կանոններ կը պահպանուին իրենց ամբողջութեանը մէջ:

Հայ Երուսաղէմը անշուշտ թէ տեսած է աւելի պայծառ եւ ոսկեղարեան շրջաններ: Եւ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը այսօր անշուշտ թէ ունի պակասներ, վէրքեր եւ կարիքներ: Եթէ որպէս Հայ եւ որպէս Քրիստոնեայ Երուսաղէմի հանդէպ պիտի սնուցանենք որեւէ զգացում, անոր մէջ տիրական պէտք է ըլլան սէրը, գուրգուրանքը, հոգածութիւնը եւ աջակցութեան ոգին:

Ես Երուսաղէմի մասին շատ բաներ արդէն իսկ մոռացութեան տուած էի: Հակառակ հոն ուսած ըլլալուս, մտքով ու հոգեով անտարբեր կեցուածք մը որդեգրած էի անոր հանդէպ: Ահա սակայն մի քանի օրերու քարերաստիկ այցելութեան մը շնորհիւ վերադարձայ բոլորովին ոգեւորուած եւ բոլորովին լիացած:

Թող Բարձրեալն Աստուած անշարժ եւ անսասան պահէ Սուրբ Երուսաղէմն ու Հայ Պատրիարքութեան Աթոռը:

Սեպտեմբեր 1980

ԿԱՐԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ

Փետրուար 4, 1981

Գերաշնորհ Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան
Երուսաղէմ

Սիրելի Սրբազան,

Շնորհակալութեամբ ստացայ «Սիոն»ի բացառիկը: Արդարեւ պատկառելի թիւ մը եղած է, իսկ պարունակութիւնը ամէն գնահատանքէ վեր է:

Ձեր կազմակերպած համագումարին գաղափարը սքանչելի էր եւ դասաւորուած

ներթերը ոչ միայն այժմեական՝ այլևս յոյժ էական մեր եկեղեցւոյ համար, մանաւանդ ներկայ շրջանին:

Որքան ինծի ծանօթ է, այս տեսակ համագումար մը մեր ժամանակակից եկեղեցական պատմութեան մէջ երբեք չէ եղած:

Հարիր տարիէ ի վեր ամէն կողմէ կը պոռան ու կը զրեն բուրեղագութիւն ...: Կարծես այս համագումարը դուրս բացաւ քարեկարգութեան: Բարեկարգութեան առաջին պայման մեր վերաւոր եկեղեցին ազատագրել է անհատաւ եւ իրենց քմահաճոյքներուն ծառայիցնել ցանկացող մարդոց ձեռքէն եւ դնել զայն իր բուն դիրքին վրայ: Ապա կու գայ եկեղեցիին հեղինակութիւնը, նուիրական կարգով: Իսկ եկեղեցական դասուն մէջ ամենէն կարեւորը կարգապահութիւնն է: Իւրաքանչիւր հոգեւորական իր դիրքը պէտք է ճանչնայ եւ անխախտութիւնները պէտք է դադրին:

Սրտանց կը շնորհաւորեմ Սրբազան Պատրիարքն ու Ձեզ, որ այսպիսի յոյժ կենսական քայլեր առիք: Ինչպէս ժողովին մասնակցող հոգեւորական եղբայրները ցանկութիւն յայտնած են որ շարունակուի կազմակերպել նման համագումարներ յառաջիկային եւս, մեր բոլորին բաղձանքն ալ նոյնն է: Ապրիք, շատ ապրիք:

Այսպիսի գեղեցիկ, յիշատակելի եւ աննախընթաց գործ մը զլուխ հանելէ ետք Ձեզի պատահած մահուան սպառնալիքը խորապէս ցաւ պատճառեց մեր բոլորին: Աստուած Ձեր անձը խնայած է, որովհետեւ մեր եկեղեցին տակաւին շատ պէտք ունի Ձեզի: Այս առթիւ կատարուած վատ ու տմարդի արարքին համար մեր յայտնելիք ցաւին կը միացնենք մեր բարեմալութիւնները Ձեր ապստոլութեան եւ առողջութեան համար:

Շարունակեցէք «Սիոն» ղրկել հասցէիս: Երուսաղէմի Պատրիարքութեան պատգամն ու խօսքը շատ կարեւոր են մեզի: Ես «Սիոն»ը միշտ ծայրէ ծայր կը կարդամ, առանց քառ մը փախցնելու:

Եղբայրական սիրով՝

Ռոնարհ աղօթակից

ԲԱՐԳԷՆ Ա. ՔԶՆՅ. ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

